

MATHIAS ENARD

BRÚIXOLA

«Mathias Enard és un escriptor immensament ambiciós amb un talent igualment extraordinari.»

Alberto Manguel, *Babelia*

Mathias Enard

Brúixola

Traducció de Jordi Martín Lloret

Empúries
Barcelona

Títol original: *Boussole*

© Actes Sud, 2015

La primera edició en català d'aquesta obra es va publicar
a Empúries l'any 2016

Primera edició en aquest segell: març del 2018

© de la traducció del francès: Jordi Martín Lloret, 2016

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.,

labutxaca

Fotocomposició: Moelmo, s.c.p.

Impressió: Liberdúplex

DIPÒSIT LEGAL: B. 1.289-2018

ISBN: 978-84-17031-81-7

La traducció d'aquesta obra va rebre
el suport del Centre National du Livre.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de
l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa
a les sancions establertes per la llei.

Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos
Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar
algun fragment d'aquesta obra

(www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

Diverses formes
de bogeria
a Orient

<i>Els orientalistes enamorats</i>	102
<i>La caravana dels disfressats</i>	162
<i>Gangrena & tuberculosi</i>	227
<i>Retrats d'orientalistes com a comanadors</i> <i>dels creients</i>	255
<i>L'enciclopèdia dels decapitats</i>	388

Diverses formes de bogeria a Orient
Volum primer:
Els orientalistes enamorats

Hi hauria un bon material, en els folls d'amor de totes les classes, feliços o infeliços, místics o pornògrafs, homes o dones, tant de bo jo no servís només per remoure velles històries assegut al meu llit, i tant de bo tingués l'energia de Balzac o de Liszt, i sobretot la salut —no sé què se'n farà de mi els pròxims dies, hauré d'encomanar-me a la medicina, és a dir, al pitjor, no m'imagino gens a l'hospital, què faré durant les nits d'insomni? Victor Hugo l'oriental explica l'agonia de Balzac en les seves *Coses vistes*, diu que el senyor de Balzac era al llit, amb el cap recolzat sobre una pila de coixins, els del llit i uns altres de domàs vermell trets del sofà de la cambra. Tenia el rostre morat, gairebé negre, inclinat cap a la dreta, sense afaitar, els cabells grisos i ben curts, l'ull obert i fix. Del llit en sortia una fortor insuportable. Hugo va aixecar la flassada i va agafar la mà de Balzac. La tenia amarada de suor. La hi va prémer. Balzac no va respondre a la pressió. Una dona gran, la cuidadora, i un criat s'estaven drets a tots dos costats del llit. Sobre una taula, darrere el capçal, hi havia una espelma encesa, i una altra damunt d'una calaixera, prop de la porta. A la tauleta de nit hi havia un gerro de plata. L'home i la dona guardaven silenci amb un cert pànic i escoltaven la ranera del moribund, segurament la senyora Hanska se n'havia tornat a casa perquè no podia suportar la basca i l'agonia del marit: Hugo explica tota mena d'horroros sobre l'abscess a les cames de Balzac, que se li havia rebentat feia uns quants dies.

Quina maledicció, el cos, per què no van donar a Balzac opi o morfina com a Heinrich Heine, pobre cos, el de Heine, també, Heine, que estava convençut que es moria lentament de sífilis mentre que els metges d'avui es decanten més aviat per una esclerosi múltiple, en qualsevol cas una llarga malaltia degenerativa que el va tenir immobilitzat al llit *anys i*

panys, Déu meu, un article científic detalla les dosis de morfina que prenia Heine, ajudat per un farmacèutic benvolent que havia posat a la seva disposició aquella innovació recent, la morfina, el suc del suc del diví cascall —almenys al segle XXI no es refusa aquestes cures a un moribund, només s'intenta allunyar-ne els vius. Ja no recordo quin escriptor francès ens retreia que fóssim vius mentre que Beethoven era mort, cosa que m'havia irritat extraordinàriament; el títol era *Quan penso que Beethoven és mort mentre que hi ha tants imbècils vius*, o alguna cosa per l'estil, cosa que dividia la humanitat en dues categories: els idiotes i els Beethoven; i és gairebé segur que l'autor en qüestió se situava de bon grat entre els Beethoven, la glòria immortal del qual compensaria els defectes presents, i ens desitjava a tots els altres la mort per venjar la del mestre de Bonn: en aquella llibreria parisenca, la Sarah, que a vegades no té discerniment, va trobar aquest títol força divertit —devia retreure'm un cop més la meva serietat, la meva intransigència, com si ella no en fos, d'intransigent. La llibreria era a la place de Clichy, al final de la nostra expedició a casa de Sadik Hidayat, a la rue Championnet, i al cementiri de Montmartre, on havíem vist les tombes de Heine i de Berlioz, abans d'un sopar en una *brasserie* agradable que té un nom alemany, em sembla. Segurament la meua ira contra aquell llibre (l'autor del qual em sembla que també tenia un patronímic alemany, una altra coincidència) era una voluntat de cridar l'atenció, de fer-me notar a costa d'aquell escriptor i de brillar pels meus coneixements sobre Beethoven —la Sarah estava en plena redacció de la seva tesi, només tenia ulls per a Sadik Hidayat o per a Annemarie Schwarzenbach. S'havia aprimat molt, treballava catorze, fins i tot setze hores al dia, sortia poc, es debatia en el seu corpus com un bus de combat, gairebé sense alimentar-se; tot i així, semblava feliç. Després de l'incident d'Alep, a l'habitació de l'hotel Baron, feia mesos que no la veia, sufcocat com estava per la vergonya. Era ben egoista d'empre-

nyar-la en plena tesi amb la meua gelosia, idiota pretensió: feia el fatxada, quan hauria d'haver estat per ella, li hauria d'haver fet la gara-gara en comptes de muntar aquells grandiloqüents cavalls beethovenians que, amb el temps, m'he adonat que no em fan extraordinàriament popular entre les dones. Potser, en el fons, el que em feia posar tan nerviós d'aquell títol, *Quan penso que Beethoven és mort mentre que hi ha tants imbècils vius*, és que el seu propietari havia trobat la manera de caure graciós i simpàtic parlant de Beethoven, cosa que han intentat fer sense èxit generacions senceres de musicòlegs, incloent-hi la meua.

L'orientalista Joseph von Hammer-Purgstall, un altre cop ell, explica que freqüentava Beethoven a Viena per mitjà del Dr. Glossé. Quin món, per això, aquelles capitals al principi del segle XIX, on els orientalistes freqüentaven els prínceps, els homes com Balzac i els músics genials. Les seves *Memòries* contenen fins i tot una anècdota terrorífica tenint en compte l'any, 1815: Von Hammer assisteix a un concert de Beethoven en un d'aquells extraordinaris salons vienesos; ens podem imaginar fàcilment els cabriolés, els lacais, els centenars d'espelmes, les aranyes de perles de vidre; fa fred, són a l'hivern, l'hivern del Congrés de Viena, i s'ha escalfat tant com s'ha pogut la residència de la comtessa Therese Apponyi —té a penes trenta anys, encara no sap que uns quants anys després captivarà tot París; Anton i Therese Apponyi seran els amfitrions, a la seva ambaixada de Saint-Germain, de tots els escriptors, els artistes i els músics importants que hi hagi a la capital francesa. La parella de nobles austríacs es faran amics de Chopin, de Liszt, de l'escandalosa George Sand; rebran a casa Balzac, Hugo, Lamartine i tots els agitadors de 1830. Però aquell vespre d'hivern qui reben és Beethoven; Beethoven, que feia mesos que no sortia al món —com les grans feres, el que segurament el treu del seu trist cau és la fam, necessita diners, amor i diners. Així, doncs, ofereix un concert per a la comtessa Apponyi aquella i el cercle immens dels

seus amics, entre els quals hi ha Von Hammer. En efecte, el diplomàtic orientalista formava part d'aquella cort, durant el Congrés de Viena, on es va acostar a Metternich; va freqüentar Talleyrand, de qui no se sap si és una fura perversa o un falcó altiu —un animal rapinyaire en tots dos casos. Europa celebra la pau, l'equilibri restablert en el joc de les potències, i sobretot la fi de Napoleó, que espeternega a l'illa d'Elba; els Cent Dies passaran com un calfred de por a l'esquena d'un anglès. Napoleó Bonaparte és l'inventor de l'orientalisme, ell és qui arrossega la ciència fins a Egipte, darrere el seu exèrcit, i per primer cop fa entrar Europa a Orient més enllà dels Balcans. El saber es cola darrere els militars i els comerciants a Egipte, a l'Índia i a la Xina; els textos traduïts de l'àrab i del persa comencen a envair Europa, el gran roure de Goethe ha engegat la cursa; molt abans de *Les orientals* d'Hugo, just en el moment en què Chateaubriand inventa la literatura de viatges amb l'*Itinerari de París a Jerusalem*, mentre Beethoven toca aquell vespre per a la petita comtessa italiana casada amb un hongarès davant les personalitats més elegants de Viena, l'immens Goethe enllesteix el seu *West-östlicher Divan*, directament inspirat en la traducció de Hàfidh que va publicar Von Hammer-Purgstall (Von Hammer també hi és, per descomptat, li agafen l'abric, s'inclina per fer veure que frega amb els llavis el guant de Therese Apponyi, tot somrient, perquè la coneix molt bé, el seu marit també és un diplomàtic del cercle de Metternich) l'any 1812, al mateix temps que aquell dragó de Napoleó, aquell mediterrani despietat, es pensava que podria enfrontar-se als russos i al seu hivern terrible a tres mil llegües de França. Aquell vespre, mentre Napoleó pica de peus a terra esperant amb impaciència l'arribada dels vaixells a Elba, hi ha Beethoven, i hi ha el vell Hàfidh, i Goethe, i per tant Schubert, que musicarà poemes del *Divan occidental-oriental*, i Mendelssohn, i Schumann, i Strauss i Schönberg, ells també recuperaran aquells poemes de l'immens Goethe, i al costat de la comtessa Apponyi hi ha el fogós

Chopin, que li dedicarà dos nocturns; prop de Von Hammer s'asseuen Rückert i Maulana Jalal ad-Din Rumi, i Ludwig van Beethoven, el mestre de tots, s'instal·la al piano.

Ens imaginem Talleyrand endormiscant-se amb l'escalfor reconfortant de les estufes de faiança abans fins i tot que els dits del compositor toquin el teclat; aquell diable coix de Talleyrand es va passar tota la nit jugant a cartes: una partideta de banca de faraó amb vi, molt de vi, i els ulls se li tanquen. És el més elegant dels bisbes exclaustats, i també el més original; ha servit Déu, ha servit Lluís XVI, ha servit la Convenció, ha servit el Directori, ha servit Napoleó, ha servit Lluís XVIII, ha servit Lluís Felip i es convertirà en l'home d'Estat modèlic per als francesos, que creuen sincerament que els funcionaris han de ser com Talleyrand, edificis, esglésies inamovibles que resisteixen totes les tempestes i que encarnen la famosa *continuitat de l'Estat*, és a dir, l'abúlia dels qui subordinen les pròpies conviccions al poder, sigui quin sigui —Talleyrand retrà homenatge a l'expedició d'Egipte de Bonaparte i a tots els coneixements sobre l'Egipte antic que van portar Denon i els seus experts ordenant que li embalsamin el cos *a l'egípcia*, que el momifiquin, sucumbint a la moda faraònica que ha envaït París, posant-se una mica d'Orient dins del taüt, ell, el príncep que sempre havia somiat transformar el seu saló en un harem.

Joseph von Hammer no s'adorm, és un melòman; aprecia la bona societat, la bona companyia, les bones reunions —passa una mica dels quaranta, té anys d'experiència al Llevant, parla perfectament sis llengües, ha tractat els turcs, els anglesos i els francesos i ha apreciat, tot i que de maneres diferents, aquestes tres nacions amb unes qualitats que ha pogut admirar. És austríac, fill d'un funcionari provincià, només li falta un títol i un castell per realitzar aquell Destí que ell considera que li pertoca —li caldrà esperar vint anys més i un cop de sort per heretar Hainfeld, la baronia que l'acompanya, i convertir-se en Von Hammer-Purgstall.

Beethoven ha saludat el públic. Aquells anys són ben penosos per a ell, acaba de perdre el seu germà Carl i s'embarca en un llarg procés perquè li confiïn la custòdia del seu nebot; la sordesa galopant l'aïlla cada cop més del món. Es veu obligat a utilitzar aquelles enormes cornetes acústiques de coure, de formes estranyes, que es poden veure exposades a Bonn, en una vitrina del Beethovenhaus, i que li donen l'aire d'un centaure. Està enamorat, però d'un amor que pressent, a causa de la malaltia o de l'alt rang de la jove en qüestió, que no aportarà res més que música; com Harriet per a Berlioz, aquell amor és allà, a la sala; Beethoven comença a tocar, la vint-i-setena sonata, composta uns quants mesos abans, amb vivacitat, sentiment i expressió.

El públic tremola una mica; hi ha un murmuri que Beethoven no sent: Von Hammer explica que el piano, potser a causa de la calefacció, s'ha desafinat i sona espantosament —els dits de Beethoven toquen a la perfecció, i ell sent per dintre la seva música tal com hauria de ser; però per al públic és una catàstrofe sonora, i si el compositor aixeca la mirada de tant en tant per observar la seva estimada ja se'n deu anar adonant, de mica en mica, que els rostres s'empelten del malestar, fins i tot de la vergonya, d'assistir així a la humiliació del gran home. Per sort la comtessa Apponyi és una dama amb tacte, aplaudeix com una possessa, fa un senyal discret per escurçar la sessió i ja ens podem imaginar la tristesa de Beethoven quan entengui de quina farsa horrible ha estat víctima —va ser el seu últim concert, segons Von Hammer. M'agrada imaginar que quan Beethoven compongui, al cap d'unes quantes setmanes, el cicle de *lieder An die ferne Geliebte*, a l'estimada llunyana, el que tindrà al cap serà aquesta distància de la sordesa, que l'allunya del món més que l'exili, i tot i que encara no se sap, malgrat les recerques apassionades dels especialistes, qui era aquella jove, en el *Nimm sie hin, denn, diese Lieder* final s'endevina tota la tristesa de l'artista que ja no pot cantar ni tocar ell mateix les melodies que escriu per a aquella que estima.

Durant anys he colleccionat totes les interpretacions possibles de les sonates per a piano de Beethoven, les bones i les dolentes, tant les esperades com les sorprenents, desenes de vinils, de cedés, de cassetts, i cada cop que sento el segon moviment de la vint-i-setena, tot i ser ben harmoniós, no puc evitar de pensar en la vergonya i la sufocació, la vergonya i la sufocació de totes les declaracions d'amor que fan figa, i si hi penso m'enrojolaré de vergonya assegut al llit amb el llum encès, toquem la nostra sonata tots sols sense adonar-nos que el piano està desafinat, emportats pels nostres sentiments: els altres senten fins a quin punt sonem en fals, i en el millor dels casos senten una compassió sincera, mentre que en el pitjor els assalta un malestar terrible per haver de presenciar la nostra humiliació, que els esquitxa sense que ells, la majoria de les vegades, no hagin demanat res —la Sarah no havia demanat res, aquell vespre a l'hotel Baron; bé, potser sí, no ho sé, confesso que avui ja no me'n recordo, després de tant de temps, després de Teheran, de tots aquests anys, aquest vespre, mentre m'enfonso en la malaltia com Beethoven i, malgrat el misteriós article d'aquest matí, la Sarah és més lluny que mai, *ferne Geliebte*, per sort no escric poemes, i de música ja no n'escric tampoc des de fa temps.

L'última visita que vaig fer al Beethovenhaus de Bonn, per assistir a aquella conferència sobre «*Les ruïnes d'Atenes i Orient*», es remunta fins a uns quants anys enrere, i també està marcada per la vergonya i la humiliació, la de la bogeria d'aquell pobre Bilger —me'l torno a veure dret, a primera fila, traient escuma per la boca, d'entrada dient fàstics de Kotzebue (l'autor del llibret de *Les ruïnes d'Atenes*, que tampoc no havia demanat res a ningú i que l'única glòria que havia conegut era la d'haver rebut un cop de puny fatal) i després barrejant-ho tot, l'arqueologia i el racisme antimusulmà, perquè el «cor dels dervixos» del qual jo acabava de parlar esmenta el Profeta i la Kaaba, i és per aquest motiu que avui dia ja no s'interpreta, cridava en Bilger, respectem

massa al-Qaida, el nostre món perilla, ja ningú no s'interessa per l'arqueologia grega i romana, només interessa al-Qaida, i Beethoven havia entès que calia acostar els dos costats de la música, Orient i Occident, per ajornar la fi del món que s'acosta, i tu, Franz (i aquí la senyora del Beethovenhaus es va girar cap a mi amb una cara de consternació a la qual vaig respondre amb una covarda ganyota dubitativa que significava «no tinc ni idea de qui és aquest energumen»), tu ho saps però no ho dius; saps que l'art està amenaçat, que és un símptoma de la fi del món, tota aquesta gent que es converteix a l'islam, a l'hinduisme i al budisme; només cal llegir Hermann Hesse per saber-ho, l'arqueologia és una ciència de la terra i tothom l'oblida, de la mateixa manera que s'oblida que Beethoven és l'únic profeta alemany —de cop i volta em van agafar unes ganexes terribles d'orinar, ja no sentia el que balbucejava en Bilger, dret enmig del públic, només m'escoltava el cos i la bufeta, em semblava que m'estava a punt de rebentar, em deia: «He begut te, he begut massa te», no aguantaré, tinc unes ganexes tremendes de pixar em mullaré els pantalons i els mitjons quin horror, davant de tothom, ja no puc aguantar-me més, em devia haver posat ben blanc, i mentre en Bilger continuava balbotejant les seves imprecacions inaudibles per a mi em vaig aixecar i vaig córrer, recaragolant-me, la mà a l'entrecreix, a refugiar-me al vàter, mentre darrere meu un retruny d'aplaudiments saludava la meua fugida, interpretada com el repudi de l'orador sonat. Quan vaig tornar en Bilger ja no hi era; se n'havia anat, segons em va informar la bona dona del Beethovenhaus, poc després de la meua desaparició, no sense abans tractar-me de coquí i de traïdor, cosa en la qual he de reconèixer que no s'equivocava.

Aquell episodi m'havia entristit profundament; tot i que em feia molta il·lusió tornar a veure amb tots els detalls els objectes de la col·lecció Bodmer, amb prou feines vaig passar deu minuts a les sales del museu; la curadora que m'acompanyava em va notar el disgust i va provar d'animar-me, de bo-

jos n'hi ha a tot arreu, i si bé la intenció era ben lloable, la idea que *a tot arreu* hi hagués alienats com en Bilger va acabar de deprimir-me del tot. Qui sap si les estades massa nombroses a Orient li havien eixamplat una fissura en l'ànima ja preexistent, o si allà baix havia contret una malaltia espiritual, o si Turquia i Síria no hi tenien res a veure i s'hauria tornat boig igualment si no hagués sortit mai de Bonn —un client per al teu veí, hauria dit la Sarah, fent referència a Freud, i confesso que desconec absolutament si el tipus de deliri paranoic d'en Bilger no queda *més enllà* de la psicoanàlisi i és més de la competència de la trepanació, malgrat tota la simpatia que m'inspiren el bo del Dr. Sigmund i els seus acòlits. «Tu et resisteixes», hauria dit la Sarah; m'havia explicat el concepte extraordinari de *resistència* en psicoanàlisi, ja no recordo per quin motiu, i jo m'havia indignat per la simplicitat de l'argument, tot allò que va en contra de la teoria psicoanalítica pertany a l'àmbit de la *resistència*, és a dir, el cas dels malalts que es neguen a curar-se, que es neguen a veure la llum en les paraules del bon metge. És certament el meu cas, ara que hi penso, em resisteixo des de fa anys, ni tan sols he entrat mai al pis del cocaïnòman especialista en la vida sexual dels nados, ni tan sols vaig acompanyar la Sarah quan hi va anar, el que tu vulguis, li vaig dir, estic ben disposat a anar a veure dones esquarterades en un museu d'anatomia, però no a visitar el pis del xarlatà; de fet no ha canviat res, l'estafa continua: et faran pagar una fortuna per veure un habitatge totalment buit, perquè les seves pertinences, el divan, la catifa, la bola de vidre i els quadres de dones nues són a Londres. Evidentment ho vaig dir amb tota la mala intenció, per fer-me el llest un altre cop, per descomptat no tinc res en contra de Freud, i ella ho havia endevinat, com sempre. Potser Freud aconseguiria adormir-me amb el seu pèndol d'hipnotitzador, ja fa una hora que estic assegut al llit amb el llum encès, les ulleres posades i un article a les mans, contemplant com un badoc els prestatges de la biblioteca —«*Los tiempos están tan*

malos que he decidido hablar solo», diu aquell assagista espanyol, Gómez de la Serna, i jo l'entenc.

Jo també parlo sol a vegades.

I a vegades també canto.

No se sent res a cal Gruber. Deu dormir, s'aixecarà cap a les quatre per fer les seves necessitats, la bufeta no el deixa tranquil, una mica com la meua a Bonn, quina vergonya quan hi penso, tothom va creure que sortia de la sala indignat per les paraules d'en Bilger, li hauria d'haver cridat: «Recorda Damasc! Recorda el desert de Palmira!». I potser s'hauria despertat bruscament, com un pacient de Freud que descobreix de sobte, en plena sessió, que ha confós el *fa-pipí* del seu pare amb el d'un cavall i de cop i volta se'n sent immensament alleujat —aquesta història del *Petit Hans* és increïble per això, he oblidat el seu nom real però sé que després aquell home va arribar a ser director d'òpera, i que va militar tota la vida perquè l'òpera fos un espectacle popular, què se'n va fer, de la seva fòbia als cavalls?, no sé si el bon Dr. Freud l'en devia curar, en qualsevol cas esperem que ja hagi deixat de fer servir l'expressió *fa-pipí*. I per què l'òpera? Segurament perquè s'hi veuen molts menys *fa-pipís* que, posem per cas, en el cinema —i molt pocs cavalls, també. M'havia negat a acompanyar la Sarah a can Freud, havia passat (o m'havia resistit, segons la terminologia). Ella havia tornat encantada, desbordant d'energia, amb les galtes vermelles pel fred (aquell dia a Viena bufava un bon vent glacial), jo l'esperava al cafè Maximilien, a la cantonada de la plaça de la Votivkirche, llegint el diari, ben amagat en un racó darrere l'*Standard*, que a penes és prou gran per ocultar-te dels estudiants i dels col·legues que freqüenten aquest establiment, però que en aquella època havia editat una col·lecció de DVD de cent «pel·lícules austríaques» i mereixia una recompensa per aquella iniciativa ben interessant, la celebració del «cinema austríac»; evidentment un dels primers títols de la col·lecció era *La pianista*, un film terrorífic adaptat de la novel·la de la

no menys terrorífica Elfriede Jelinek, i pensava jo en aquestes coses una mica tristes protegit darrere el meu *Standard* quan la Sarah va tornar tota joliva i xiroia de cal senyor Freud: a l'instant vaig barrejar mentalment el petit Hans, l'agorafòbia de la Jelinek i la seva voluntat de tallar tots els *fa-pipís*, tant dels homes com dels cavalls.

La Sarah havia fet un descobriment i n'estava tota emocionada; va apartar el diari i em va agafar la mà, tenia els dits congelats.

SARAH (*esverada, infantil*). Saps què? És increïble, a veure si endevines com es diu la veïna de dalt del Dr. Freud.

FRANZ (*confós*). Com? Quina veïna de Freud?

SARAH (*lleugerament irritada*). A la bústia. El pis de Freud és a la primera planta. I a l'edifici hi viu gent.

FRANZ (*humor vienès*). Han de suportar els crits dels històrics, deu ser encara més penós que el gos del meu veí.

SARAH (*somriure pacient*). Ei no, de debò, saps com es diu la senyora que ocupa el pis de dalt de cal Freud?

FRANZ (*distant, una mica esnob*). Ni idea.

SARAH (*aire triomfant*). Doncs es diu Hannah Kafka.

FRANZ (*displícit*). Kafka?

SARAH (*somriure extàtic*). T'ho juro. Quina coincidència més maca. Kàrmica. Tot està lligat.

FRANZ (*exageració descarada*). Vet aquí una reacció ben francesa. A Viena n'hi ha molts, de Kafkes, és un cognom molt estès. El meu lampista se'n diu, també.

SARAH (*indignada per la meva mala bava, ofesa*). Bé, però si més no podries reconèixer que és extraordinari!

FRANZ (*covardament*). Et prenc el pèl. I és clar que és extraordinari. Potser és una cosina llunyana d'en Franz, vés a saber.

SARAH (*bellesa solar, radiant*). Oi que sí? És... un descobriment fantàstic.